

Asia: VN/33836/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne valvontalain 1 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Kunnan hyte-järjestämistehtävän valvonta).

Ei kommentteja.

Kommenttinne valvontalain 4 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmä).

Ei kommentteja.

Kommenttinne valvontalain 9 §:ään ja 24 §:n 1 momenttiin ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Palveluntuottajan henkilöstön kielitaidosta huolehtiminen)

Säännökset jättävät avoimeksi vastuunjaon tilanteissa, joissa palvelua tuottaa itsenäinen, eli yksityinen elinkeinonharjoittaja, joka on rekisteröitynyt valvontalain mukaiseksi palveluntuottajaksi ja joka tuottaa palveluja esimerkiksi Terveystalossa ammatinharjoittaja-, yhtiö- tai alihankintasopimuksella. Tämä itsenäinen elinkeinonharjoittaja vastaa ensisijaisesti omasta kielitaidostaan, mutta sopimuskumppanina toimiva organisaatio vastaa kokonaisuudesta ja siitä, että lain edellytykset toteutuvat käytännössä sopimuskumppanin kautta tehtävän työskentelyn yhteydessä. Tämä edellyttää selkeitä sopimus- ja ohjauskäytäntöjä, jotka tulisi olla avattuna laissa.

Kommenttinne valvontalain 18 §:ään ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Velvoitteidenhoitoselvityksen pyytäminen ja laatiminen)

Velvoitteidenhoitoselvitystä koskevassa sääntelyssä tulisi huolehtia siitä, ettei palveluntuottajille synny päällekkäistä dokumentointi- ja tiedonantorasitetta tilanteissa, joissa vastaava tieto on jo viranomaisrekistereissä tai rekisteröintimenettelyssä arvioitu. Sääntelyn tulisi olla mahdollisimman yhdenmukaista, ennakoitavaa ja riskiperusteista, jotta hallinnollinen taakka ei kasva ilman selvää valvonnallista lisäarvoa.

**Kommenttinne valvontalain 24 §:ään ehdotetuista 2 ja 3 momentista ja niiden vaikutuksista
(Palvelunjärjestäjän omavalvontaan ja lastensuojelun sijaishuollon valvontaan liittyvät tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudet)**

Ei kommentteja.

**Kommenttinne valvontalain 26 ja 27 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista
(Omavalvonnan raportointi)**

Omavalvonnan raportointia koskevaa sääntelyä tulisi selkeyttää ja päällekkäisyyksiä purkaa. Ehdotetussa sääntelyssä jää yhä epäselväksi, mikä lisäarvo omavalvontaohjelmalla on tilanteessa, jossa palveluysikkökohtainen omavalvontasuunnitelma on jo pakollinen. Molempien laatiminen aiheuttaa turhaa päällekkäistä työtä ja resurssien käyttöä.

Palveluysikkökohtaisen omavalvontasuunnitelman toteuttaminen käytännössä vaihtelee hyvin paljon, koska lainsäädäntö jättää asiassa paljon tulkinnan varaa. Omavalvontasuunnitelman seurannan selvitystä ja raportointia tulisi täsmentää laissa tai alemman asteisessa ohjeistuksessa niin, että eri toimijat ymmärtävät vaatimukset yhdenmukaisesti. Erityisen tärkeää on selventää, miten omavalvontaohjelman ja omavalvontasuunnitelmien raportointi eroavat toisistaan, jos toimijalla on molemmat.

Yksiselitteisemmän lainsäädännön tulisi huomioida myös yksityisten palveluntuottajien moninaisuus. Ainakin suurilla yksityisillä terveyspalveluiden tuottajilla on lukuisia omavalvontasuunnitelmaa täydentäviä työohjeita, joita käytännön työssä noudatetaan. Kovin tarkkoja ohjeita ei voida laittaa julkisesti nähtäville, ja siitä syystä omavalvontasuunnitelmat ja ohjelmat jäävät usein ylätasolle, ja näitä täydentävät tarkemmat toiminto- ja toimintakohtaiset työohjeet. Yksinyrittäjille ei tulisi asettaa tarpeettomia tai käytännössä hyödyttömiä raportointi- ja julkaisuvastuita. Yksinyrittäjiltä ei tulisi vaatia erillistä omavalvontasuunnitelmaa eikä ainakaan sen julkaisua sähköisesti eikä julkisessa tietoverkossa. Usein he toimivat jonkun ketjumaisen palveluntuottajan palvelupisteissä ja ovat näin ollen veloitettuja noudattamaan tämän omavalvontasuunnitelmaa.

Omavalvontamääräyksen mukaisesti omavalvontasuunnitelmassa edellytetään mainittavan useiden eri lupien myöntämisen päivämääriä. Tämä ei ole palveluysikkökohtaisessa omavalvontasuunnitelmassa mahdollista, koska lupia on kymmeniä, tai jopa satoja jos toimiluvat ja nykyiset rekisteröinnin huomioidaan. Nämä on kuvattu usein toiminnon tarkemmissa työohjeissa, ja lupapäätökset ovat dokumentoituna muualla kuin omavalvontasuunnitelmassa.

**Kommenttinne valvontalain 2 ja 28 §:ään ehdotettavista muutoksista ja niiden vaikutuksista
(Vuokratyöntekijöiden rikostaustan selvittäminen)**

Rikostaustan selvittämistä koskevan sääntelyn laajentaminen vuokratyöntekijöihin on perusteltua asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta.

**Kommenttinne valvontalain 45 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista
(Viranomaisvalvonnan tiedonsaantioikeudet)**

Ei kommentteja.

Kommenttinne 47 a §:n sääntelystä koskien Pohjanmaan hyvinvointialueen tehtäviä, ohjausta ja rahoitusta kansallisena asiakas- ja turvallisuuden asiantuntijaviranomaisena.

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus toimii yhden hyvinvointialueen organisoimana, vaikka sen tehtävät ovat valtakunnalliseen asiakas- ja potilasturvallisuusstrategiaan liittyvää ja sitä toimeenpanevaa asiantuntija- ja koordinaatiotehtävää. Valvontalaissa tai muussa säännöksessä tulisi säätää Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen asemasta siten, että se siirrettäisiin yhdeltä hyvinvointialueelta valtakunnalliseksi viranomaiseksi tai sen osaksi. Tällöin keskus palvelisi kaikkia sosiaali- ja terveystaloustuottajia.

Kommenttinne väliaikaisen sääntelyn voimassaolon ja julkisten palveluntuottajien siirtymäajan jatkamisesta ja niiden vaikutuksista

1.1.2025 tuli voimaan lain väliaikainen muutos, jonka myötä yksityisten elinkeinonharjoittajien ja muiden verrattavassa asemassa olevien pienten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien on ollut väliaikaisesti mahdollista aloittaa toimintansa tai toteuttaa jo rekisteröidyn toiminnan olennainen muutos ennen valvontalain mukaista rekisteröintipäätöstä. Väliaikainen sääntely on voimassa vuoden 2026 loppuun. Samalla pidennettiin julkisten palveluntuottajien rekisteröintivelvollisuuden siirtymäaikaa kahdella vuodella. Nyt käsillä olevalla esityksellä jatkettaisiin valvontalain väliaikaisen sääntelyn voimassaoloa vuoden 2030 loppuun saakka. Lisäksi rekisteröintiä koskevien säännösten voimaantuloa julkisten palveluntuottajien osalta lykättäisiin neljällä vuodella.

Väliaikaisen sääntelyn jatkaminen on perusteltua, koska nykyiset rekisteröinti- ja käsittelyviiveet vaikeuttavat palvelutuotannon käynnistämistä ja heikentävät palvelujen saatavuutta. Erityisesti yksin toimivien palveluntuottajien osalta nykyinen menettely on raskas suhteessa toiminnan kokoon ja riskeihin. Sääntelyä tulisi väliaikaisuuden sijaan kuitenkin keventää siten, että yksinyrittäjät palautetaan ilmoituksenvaraisuuden piiriin. Toissijaisesti väliaikainen menettely, jossa toiminta voidaan käynnistää jo hakemuksen perusteella, tulisi vakinaistaa. Lisäksi toiminnan välttämättömän OID-tunnuksen tulisi olla saatavissa ilman viivettä heti ilmoituksen tai hakemuksen yhteydessä.

Sen sijaan emme pidä perusteltuna sitä, että julkisten palveluntuottajien siirtymäaikaa pidennetään entisestään. Pidämme kohtuuttomana tilannetta, jossa yksityisillä palveluntuottajilla on julkisia tiukemmat hallinnolliset vaateet, ja jossa yksityiset palveluntuottajat myös kantavat järjestelmästä koituvat kustannukset kokonaisuudessaan. Viittaamme esitysluonnoksen vaikutustenarviointiin, jossa on hyvin todettu:

”Esityksessä ehdotetaan myöhennettäväksi julkisten palveluntuottajien rekisteröintivelvollisuutta. Esitys ei sinänsä poistaisi tai muuttaisi valvontalain säätämisen yhteydessä tavoiteltuja

vaikutuksia yksityisten ja julkisten palveluntuottajien yhdenvertaisuudesta yhdenmukaisten rekisteröintimenettelyjen myötä. Esitys kuitenkin myöhentäisi tavoitteen toteutumista, kun rekisteröintiä koskevan sääntelyn voimaantuloa julkisten palveluntuottajien osalta myöhennettäisiin edelleen neljällä vuodella. Julkisten palveluntuottajien rekisteröintivelvoitteen myöhentäminen neljällä vuodella vaikuttaisi myös rekisteröintimenettelystä palveluntuottajille aiheutuvien suoritemaksujen tason mahdolliseen muutokseen. Tämä johtuu siitä, että julkisten palveluntuottajien mukaantulon vaikutukset voitaisiin arvioida ja huomioida suoritemaksujen tasossa maksujen tasoa alentavana tekijänä vasta vuodesta 2032 lukien.

Vaikutusten arvioinnissa viitataan myös siihen, että siirtymäajan myöhentäminen julkisille palveluntuottajille antaisi niille kilpailullista etua, ”kun yksityiset toimijat joutuisivat kuitenkin edelleen noudattamaan rekisteröintimenettelyä ja kantamaan siitä aiheutuvat kustannukset siirtymäaikana. Tämä voi joidenkin arvioiden mukaan vähentää yksityisten toimijoiden määrää markkinoilla ja vähentää kuluttajien valinnanmahdollisuuksia.”

Julkisten palveluntuottajien yksityistä myöhempää rekisteröintivelvoitetta on perusteltu sillä, että rekisteröinnin laajeneminen julkiseen palvelutuotantoon voisi luoda riskejä rekisteröintimenettelyn ruuhkautumisesta uudelleen. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on päätöksessään 600/2024 linjannut, että ”Laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, ettei viranomainen voi ruuhkautuneen työtilanteen, resurssipulan tai esimerkiksi töiden organisointiin liittyvien ongelmien vuoksi jättää huolehtimatta laissa säädetyistä velvoitteistaan.” ja että ”Totean, että lainsäädäntöä uudistettaessa siirtymäjärjestelyt ja käyttöönottoaikataulut eivät ole hyväksyttävä peruste perustuslaissa ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvattujen perus- ja ihmisoikeuksien vaatimuksista poikkeamiselle tai niiden toteutumisen siirtämiselle tulevaisuuteen.”

Muut kommentit esitysluonnoksesta

Ei kommentteja.

Vigeliu Eveliina
Terveystalo konserni